

УДК 334.716:330.341.1 (477)

ББК 65.9 (4УКР) 30-21

Гончаренко Аліса Іванівна, викладач
кафедри фінансів і кредиту
Вінницький інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В статті розкривається проблема функціонування підприємств переробної промисловості на засадах інноваційної парадигми стратегічного управління, обґрунтовано завдання стратегічного менеджменту щодо визначення передумов інноваційного розвитку. Сформовано завдання стратегічного менеджменту щодо ефективного розвитку підприємств переробної промисловості із урахуванням інновацій в управлінні. Досліджено трактування управлінських рішень у сфері інноваційного розвитку підприємства. Наведено основні базиси формування стратегічних функцій підприємства. Визначено основні завдання інноваційної стратегії як суперстратегії підприємства щодо зміцнення та підвищення ефективності його функціонування на основі організаційно-економічного механізму розробки та реалізації інноваційних пріоритетів в стратегії розвитку підприємства. Розглянуто значення стратегічних рішень, що приймаються під впливом факторів зовнішнього середовища. Розглянуто трактування «стратегії розвитку» та її складові.

Ключові слова: стратегічне управління, підприємство, переробна промисловість, інноваційна парадигма.

Літ. 9.

Постановка проблеми. Тенденції розвитку світової економіки зумовлюють потребу пошуку нових чинників економічного зростання, тому проблема підвищення ефективності функціонування підприємств переробної промисловості нині набуває особливої актуальності та зумовлює необхідність розробки нових підходів щодо її вирішення.

На даний час бізнес-середовище діяльності переробних підприємств України характеризується підвищенням складності, рухливості і невизначеності (нові інформаційні технології, індивідуалізація і динамізм поведінки споживачів, високі вимоги до якості товарів та ін.), що доводить актуальність і необхідність застосування в практиці підприємств переробної промисловості ідей і технологій стратегічного менеджменту [1, с.41].

Інноваційний характер відтворювальних процесів у переробній промисловості викликає необхідність використання в стратегічному управлінні інноваціями

досягнень науково-технічного прогресу. Перехід технології здійснення виробничого процесу на інноваційну модель передусім вимагає формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку, в основі якої має лежати економічно обґрунтована концепція такого переходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтуванню постулатів стратегічного управління присвячені праці таких вчених як: П. Друкер, А. Чандлер, І. Ансофф, П. Дойль; подальші розробки в даному напрямі здійснювали: Н. Андреєнко, П. Купчак, О. Гудзь, О. Кузьмін, та ін.

Наразі ж гостро постає проблема визначення передумов ефективного розвитку підприємств переробної промисловості на засадах інноваційної парадигми стратегічного управління.

Мета статті – обґрунтувати завдання стратегічного менеджменту щодо визначення передумов ефективного розвитку підприємств переробної промисловості на засадах інноваційної парадигми стратегічного управління. До основних завдань роботи віднесено: дослідження теоретико-методологічних проблем та розробку положень щодо реалізації стратегії розвитку підприємств переробної промисловості з використанням системного підходу до визначення пріоритетів їх інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Нині стратегічне управління розглядається як процес, що визначає послідовність дій організації з розробки та реалізації стратегії, включаючи постановку цілей, вироблення стратегії, визначення необхідних ресурсів і підтримка взаємин із зовнішнім середовищем, які дозволяють організації досягати поставлених завдань. Система контролю та самоконтролю, що застосовується на підприємстві повинна знаходитись в межах необхідних для досягнення поставлених цілей, при цьому контроль не повинен виступати самоціллю.

Концепція управління за цілями (management by objectives, МВО) запропонована П. Друкером у 1954 році. Згідно з даною концепцією діяльність організації стає ефективнішою, за умови побудови ієрархічної системи цілей, у якій кожен рівень цілей сприяє досягненню цілей наступного рівня, а всі окремі цілі разом мають бути взаємоузгодженими між собою та забезпечувати виконання загальної мети організації [2]. На основі аналізу процесів та результатів діяльності великих підприємств та корпорацій А. Чандлер [3] у 1962 році видав книгу «Стратегія і структура: Глави з історії американських промислових підприємств», де сформовано та висвітлено основи стратегічного управління й обґрунтовано залежність структури стратегії та ефективності функціонування підприємств (Structure follows Strategy). Подальшу систематизацію визначених підходів здійснив І. Ансофф) [4] в роботі «Корпоративна стратегія», в якій закладено основи концепції стратегічного управління.

Для вітчизняних підприємств особливо важливим завданням сьогодення є забезпечення зростання економічного потенціалу; розширення власних ринкових можливостей; пошук шляхів ефективної співпраці з іноземними партнерами, оскільки

процеси глобалізації вимагають від вітчизняних підприємств підвищення рівня конкурентоспроможності. На даному етапі в основі інноваційних процесів має лежати дієва система менеджменту, а вмиле стратегічне управління сприятиме реалізації запланованих результатів.

Вибір стратегії і її реалізація складають основну частину змісту діяльності зі стратегічного управління. На думку І. Ансоффа стратегічне управління складається з двох взаємодоповнюючих підсистем: аналізу стратегічних альтернатив і вибору стратегічної позиції, і оперативного управління в реальному масштабі часу [4]. Таким чином, підкреслюється, що в основі стратегічного менеджменту знаходиться не тільки процес розробки стратегії, а й процес її реалізація, оцінка та контроль.

Стратегія розглядається як довгостроковий напрям розвитку підприємства, що стосується сфери, засобів і форм його діяльності, системи внутрішньокорпоративних відносин, а також його позиції щодо зовнішнього середовища.

У стратегічному управлінні, стратегія розглядається як довгостроковий якісно певний напрям розвитку підприємства, що стосується сфери, засобів і форм його діяльності, системи взаємин усередині підприємства, а також його позиції в навколишньому середовищі. Якщо цілі визначають те, до чого прагне підприємство та які результати отримати в майбутньому, то стратегія дає відповідь на питання, яким способом, за допомогою яких дій підприємство зуміє досягти цілей в умовах швидкозмінного середовища функціонування підприємства.

Як концепція розвитку, що побудована на засадах системного підходу стратегія забезпечує збалансованість і загальний напрям розвитку підприємства. Організаційна координація та збалансованість дій при цьому досягаються шляхом реалізації адапційного механізму та накопиченням власного підприємницького досвіду. Темпи зміни зовнішнього середовища, технологій та умов конкуренції визначають параметри змін адаптації підприємств. За умови діяльності на зростаючих ринках та повільній зміні структури попиту, зміни в стратегії мають носити відповідний характер.

В основі стратегічного менеджменту лежать стратегічні рішення, тобто ті управлінські рішення, які: орієнтовані на майбутнє; закладають основу для прийняття оперативних управлінських рішень; враховують фактори зовнішнього середовища; мають довгострокові наслідки для підприємства; поєднані зі значною невизначеністю.

Найбільш досконале визначення управлінських рішень, на нашу думку, дане П. Дойлем : «...це комплекс вжитих менеджментом рішень по розміщенню ресурсів підприємства та досягненню довгострокових конкурентних переваг на цільових ринках» [5, с. 36]. Так, автор зосереджує увагу як на значимості об'єкта так і суб'єкта стратегічних рішень, віддзеркалюючи їх реакцію на зміни зовнішнього середовища.

Однією з важливих функцій стратегічного управління на підприємствах є розробка стратегії зростання економічного потенціалу з метою завоювання на ринку сильних позицій та створення підходів щодо її успішної реалізації в умовах невизначеності підприємницького середовища, потужної конкуренції та внутрішніх

проблем, що передбачає визначення цілей й довгострокових перспектив розвитку інвестиційної діяльності на підприємстві; перетворення загальних цілей на конкретні напрями здійснення інвестиційної діяльності; ефективну реалізацію розробленої стратегії з метою досягнення поставлених цілей і перспектив розвитку; аналіз ситуації на ринку, внесення коректив у довгострокові напрями інвестиційної діяльності з урахуванням накопиченого досвіду, умов, що змінюються, нових ідей та можливостей підприємства [6, с. 44].

Управлінські рішення в сфері інноваційного розвитку підприємства можна трактувати як стратегічні, оскільки вони: зорієнтовані на довгострокову перспективу; цілі підприємства є взаємоузгодженими; носять альтернативний характер реалізації; вимагають врахування особливостей зовнішнього середовища; реалізують можливості щодо створення та накопичення потенціалу підприємства. Щодо реалізації таких рішень, то це дозволить створити нову цінність для споживачів та поліпшити ринкові позиції самого підприємства.

Стратегія розвитку переробних підприємств розробляється на основі вивчення зовнішнього оточення і можливих внутрішніх перспектив його діяльності з урахуванням непередбачених ринкових обставин. Вона полягає у встановленні довгострокової орієнтації підприємства на будь-який вид виробничої діяльності і завоювання відповідного положення як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку [1, с.42]. При цьому, уточнюються стратегічні питання, пов'язані з вибором продукції, що перероблюється, обслуговуванням споживачів, застосуванням виробничих процесів, використанням всіх видів ресурсів, а також формуванням загальної лінії поведінки на ринку з урахуванням своїх можливостей і сил конкурентів.

В процесі планування діяльності переробних підприємств враховуються можливі стратегії розвитку наступних ринкових послуг: вихід на ринок з новим продуктом, залучення нових постачальників і споживачів товарів, розширення або припинення виробництва та продажу одного виду, асортименту чи номенклатури колишніх товарів. Таким чином, стратегія розвитку покликана забезпечити необхідне економічне зростання і бажаний рівень розвитку переробних підприємств на майбутній довгостроковий період.

Як зазначає Купчак П. М.: «стратегію розвитку слід розглядати як конкретний сценарій інституційних, структурних, інвестиційних, зовнішньо-торговельних та іншого роду перетворень в економіці галузі, в якому визначені принципові, розгорнуті в часі послідовні дії» [7]. При цьому найважливіші зміни, які мають відбутися на кожному етапі реалізації стратегії, визначаються відповідними цьому етапу пріоритетами розвитку галузі.

Основними інформаційними блоками аналітичної бази розробки стратегії розвитку галузі на державному рівні мають бути [7, с.34-35]:

- кон'юнктура світового ринку;
- індикатори економічної кон'юнктури (інфляція, валютний курс);
- екзогенні параметри економічної політики;

- обсяги виробництва з боку попиту (в постійних цінах);
- обсяги виробництва з боку пропозиції (в діючих цінах);
- галузеві індекси цін і дефлятори;
- формування доходів в діючих і постійних цінах.

Інноваційний тип розвитку характеризується перенесенням акценту на використання принципово нових прогресивних технологій, переходом до випуску високотехнологічної продукції, прогресивними організаційними і управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності, що стосується як мікро так і макроекономічних процесів розвитку – створення технологічних парків, технополісів, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, центрів-трансферу технологій, кластерів, проведення політики ресурсозбереження та інтелектуалізації всієї виробничої діяльності [8, с.71].

Й. Шумпетер дослідив питання нових комбінацій розвитку підприємства і запропонував опис інноваційного процесу, що визначається наступним чином [9]:

- виробництво нового продукту з якісно новими властивостями;
- застосування нового методу виробництва, в основі якого не обов'язкове наукове відкриття;
- освоєння нового ринку збуту галуззю промисловості країни;
- отримання нового джерела сировини чи напівфабрикатів;
- введення нових організаційних та інституційних форм.

Оскільки, основною метою інноваційної діяльності підприємств є формування конкурентних переваг і заняття лідируючих позицій на ринку за допомогою створення конкурентоспроможної наукомісткої продукції, зростає значення науково-технічної складової в структурі інноваційного потенціалу підприємства. Тому базисом формування особливих (стратегічних) функцій підприємства є результати науково-технічної діяльності, а здійснення інноваційної діяльності може бути забезпечене лише за умови постійного розвитку науково-технічної бази підприємства.

Висновки. Здійснюючи цілеспрямований вибір, шляхом реалізації відповідної стратегії розвитку, переробні підприємства можуть забезпечити розширення ринків збуту, залучати додаткові матеріальні та фінансові ресурси, що сприятиме не лише підтримці діяльності, а й ефективному розвитку, в тому числі будуть створені умови для інноваційної діяльності. Стратегія, як всебічний комплексний план, забезпечує здійснення призначення організації й визначає напрям розвитку підприємства, спрямовує на досягнення конкурентних переваг та досягнення поставлених цілей.

До основних завдань стратегічного менеджменту в системі інноваційного розвитку віднесено: визначення та уточнення довгострокового курсу розвитку підприємства; розробка інноваційної стратегії; визначення ефективних методів її реалізації та ведення бізнесу; оптимізацію структури інноваційного потенціалу підприємства; адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Зростання науково-технічних досягнень, екологізація діяльності, досягнення якісно кращого ресурсозбереження, ефективності виробництва, а отже і бізнесу в цілому, ось неповний перелік результатів реалізації інноваційних стратегій на

підприємствах. Щодо позиції підприємства в економічному просторі, то його визначають шляхом аналізу інноваційного клімату та оцінки стану інноваційного потенціалу підприємства. Стратегічні напрямки розвитку підприємства залежать від появи нових потреб і нових способів їх задоволення, в результаті трансформації зовнішнього середовища та діяльності конкурентів.

Список використаних джерел

1. Андреєнко Н.В. Стратегія розвитку підприємств переробної промисловості України / Н.В. Андреєнко // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – 2011. – № 20 (145). – С. 41–50.
2. Drucker P. The Practice of Management / P. Drucker – М.: Вільямс, 2009. – С. 400.
3. Chandler A. Strategy and Structure: Chapters in the History of the American Industrial Enterprise / A. Chandler. – Beard Books, 2003 – 463 p.
4. Ansoff I. Corporate Strategy / I. Ansoff. – New York.: McGraw-Hill, 1965. – 241p.
5. Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика / П. Дойль. – СПб: Издательство «Питер», 1999. – 560с.
6. Гудзь Ю.Ф. Управління інноваційною діяльністю при реалізації стратегії зростання потенціалу підприємств харчової промисловості / Ю.Ф. Гудзь // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2013. Т.18. Вип. 2. – С. 41–50.
7. Купчак П. М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів: монографія / за ред. Доктора економічних наук, професора Л. В. Дейнеко. – К. : Рада по вивч. прод. Сил України НАН України, 2009. – 152 с.
8. Замлинський В.А. Інноваційний розвиток сучасного аграрного бізнесу: стан та перспективи / В.А.Замлинський // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент», випуск 6(57), 2013. – С. 71–76.
9. Шумпетер И. Теория экономического развития / Шумпетер И. – М.: Прогресс, 1982. – 453 с.

Список джерел в транслітерації/References

1. Andreienko N.V. Stratehiia rozvytku pidpriumstv pererobnoi promyslovosti Ukrainy / N.V. Andreienko // Naukovyi visnyk Odeskoho derzhavnoho ekonomichnoho universytetu. – 2011. – # 20 (145). – S. 41–50.
2. Drucker P. The Practice of Management / P. Drucker – М.: Vyliams, 2009. – S. 400.
3. Chandler A. Strategy and Structure: Chapters in the History of the American Industrial Enterprise / A. Chandler. – Beard Books, 2003 – 463 p.
4. Ansoff I. Corporate Strategy / I. Ansoff. – New York.: McGraw-Hill, 1965. –

241р.

5. Doyl P. Menedzhment: strategiya i taktika / P. Doyl. – SPb: Izdatelstvo «Piter», 1999. – 560s.

6. Hudz Yu.F Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu pry realizatsii stratehii zrostantia potentsialu pidpriemstv kharchovoi promyslovosti / Yu.F Hudz // Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova, 2013. T.18. Vyp. 2. – S. 41–50.

7. Kupchak P. M. Kharchova promyslovist Ukrainy v umovakh aktyvizatsii intehratsiinykh ta hlobalizatsiinykh protsesiv: monohrafiia / za red. Doktora ekonomichnykh nauk, profesora L. V. Deineko. – K. : Rada po vyvch. prod. Syl Ukrainy NAN Ukrainy, 2009. – 152 s.

8. Zamlynskyi V.A. Innovatsiinyi rozvytok suchasnoho ahrarynoho biznesu: stan ta perspektyvy / V.A.Zamlynskyi // Visnyk Sums'koho natsionalnoho ahrarynoho universytetu. Seriiia «Ekonomika ta menedzhment», vypusk 6(57), 2013. – S. 71–76.

9. Shumpeter I. Teoriya ekonomicheskogo razvitiya / Shumpeter I. – M.: Progress, 1982. – 453 s.

АННОТАЦИЯ

ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ НА ПРИНЦИПАХ ИННОВАЦИОННОЙ ПАРАДИГМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ

Гончаренко Алиса Ивановна, преподаватель
Винницкий институт экономики

Тернопольского национального экономического университета

В статье раскрывается проблема функционирования предприятий перерабатывающей промышленности на основе инновационной парадигмы стратегического управления, обоснованно задачи стратегического менеджмента по определению предпосылок инновационного развития. Сформулировано задачи стратегического менеджмента по эффективному развитию предприятий перерабатывающей промышленности с учетом инноваций в управлении.

Исследованы трактовки управленческих решений в сфере инновационного развития предприятия. Приведены основные базисы формирования стратегических функций предприятия. Определены основные задачи инновационной стратегии как суперстратегии предприятия по укреплению и повышению эффективности его функционирования на основе организационно-экономического механизма разработки и реализации инновационных приоритетов в стратегии развития предприятия. Рассмотрено значение стратегических решений, принимаемых под влиянием факторов внешней среды. Рассмотрены интерпретации «стратегии развития» и ее составляющие.

Ключевые слова: стратегическое управление, предприятие, перерабатывающая промышленность, инновационная парадигма.

ANNOTATION

**FUNCTIONING OF PROCESSING ENTERPRISES ON THE INNOVATIVE
PARADIGM OF STRATEGIC MANAGEMENT**

**Alisa Honcharenko, lecturer,
The Vinnitsa Institute of Economics,
Ternopil National Economic University**

The article considers the issue of of processing enterprise functioning according to the innovative paradigm of strategic management. The tasks of strategic management in defining the preconditions of innovative development have been substantiated as well as its tasks in efficient development of processing enterprises in view of innovations in management. Handling of the managerial decisions in the sphere of the innovative development of an enterprise has been scrutinized. The main foundations of forming strategical functions of an enterprise have been considered. The main tasks of the innovative strategy as of superior one for the enterprise in view of enhancing efficiency of its functioning on the basis of the organizational and economic mechanism of elaborating and realization of innnovatave priorities in the strategical development of the enterprise have been defined. The value of strategical decisions taken under the ambient factors is considered. The concept of "strategical development" and its constituents have been studied.

Keywords: strategic management, enterprise manufacturing, innovation paradigm